

Бахчиванжи Л.А.
Добрянська Н.А.
Лопотан Л.В.
Малярчук Т.А.

ББК $\frac{У9(2)320}{Б-40}$
УДК 330.322:331.582.003.13:631.145 :(0.81)
ISBN 5-8404-0250-8

**ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

Монографія

Одеса 2012

Рецензенти:

Д.Ф. Харківський – д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту та фінансів Одеської національної академії харчових технологій

Н.С. Завізна – д. е. н., професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин факультету економіки та менеджменту МГУ

Видається за рішенням вченої ради Одеського державного аграрного університету (протокол № 8 від 12 липня 2012 р.)

Формування трудового потенціалу аграрних підприємств та підвищення ефективності його використання: Монографія / Л.А. Бахчиванжи, Н.А. Добрянська, Л.В. Лопотан, Т.А. Малярчук. – Одеса: ВА "АСПЕКТ", 2012. - 124 с.

У монографії узагальнено теоретичні засади формування та використання трудового потенціалу аграрних підприємств. Здійснено оцінку трудового потенціалу та виявлено основні фактори його раціонального використання на прикладі великотоварних підприємств Татарбунарського району Одеської області. Визначено перспективи підвищення ефективності використання трудового потенціалу сільськогосподарського виробничого кооперативу та акціонерного товариства.

Видання розраховане на науковців, аспірантів, студентів, що цікавляться проблемами формування і використання трудового потенціалу аграрних підприємств.

Бахчиванжи Л.А., Добрянська Н.А.,
Лопотан Л.В., Малярчук Т.А.
@Одеський державний аграрний університет, 2012

Передмова.....	4
Розділ 1 Теоретичні основи формування та використання трудового потенціалу аграрних підприємств	
1.1 Сутність категорії “трудоий потенціал” та її еконо- мічний зміст.....	7
1.2 Особливості формування трудового потенціалу агра- рних підприємств в умовах функціонування ринку праці.	17
1.3 Система показників ефективності використання тру- дового потенціалу та методичні основи їх визначення.....	24
Розділ 2 Соціально-економічна характеристика району та трудовий потенціал аграрних підприємств	
2.1 Соціально-економічна характеристика аграрних під- приємств та трудовий потенціал.....	31
2.2 Організаційно-економічна характеристика аграрних підприємств.....	46
2.3 Трудовий потенціал аграрних підприємств та вико- ристання запасу праці.....	55
Розділ 3 Основні фактори відтворення та шляхи підви- щення ефективності використання трудового потенціалу аграрних підприємств	
3.1 Основні фактори відтворення та удосконалення фор- мування трудового потенціалу.....	64
3.2 Підвищення рівня мотивації праці.....	73
3.3 Економічні основи та перспективи підвищення ефек- тивності використання трудового потенціалу.....	90
Висновки.....	108
Список використаних джерел.....	113

Створення в Україні соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя й добробуту населення пов'язано із розвитком агропромислового комплексу і, перш за все, з його провідною галуззю – сільським господарством.

Нині сільське господарство України характеризується нестабільністю виробництва, погіршенням матеріально-технічної бази, недостатнім обсягом інвестицій і зменшенням капіталовкладень, погіршенням енергозабезпеченості, ігноруванням соціальних проблем села.

В умовах ринкової економіки надання підприємствам самостійності у виборі напрямку діяльності і форм господарювання, впровадження принципів самоокупності й самофінансування висуває на перший план в загальній системі заходів, спрямованих на підвищення ефективності аграрного виробництва організаційні питання.

В системі виробництва та економічних відносин центральне місце посідає людина. Вона визначає цілі та напрями розвитку виробництва, організовує його, виробляє товари й надає послуги для свого життя та розвитку. Тому ефективність економіки будь-якого суспільства насамперед визначається якістю наявних трудових ресурсів та способом їх використання у виробництві, адже основною продуктивною силою є люди з їхніми здібностями та можливостями.

В сучасних умовах роль людини у виробництві суттєво змінилася: людина є не тільки найважливішим елементом виробничого процесу на підприємстві, але й головним його стратегічним ресурсом. Вкладення в людські ресурси стають довгостроковим фактором конкурентоспроможності підприємства.

Якісне відтворення трудових ресурсів, формування трудового потенціалу та раціональне його використання залежить від рівня управління трудовими ресурсами на всіх рі-

внях. Серед основних соціально-економічних проблем села використання трудового потенціалу також займає вагомe місце. Обумовлено це тим, що вихід з економічної кризи значною мірою залежить від забезпеченості аграрних підприємств трудовими ресурсами та їх ефективного використання.

Огляд наукових літературних джерел свідчить, що відзначена проблема є в центрі уваги науковців. Великий внесок для вивчення цієї проблеми зробили такі вчені, як В.С. Дієперов, Д.П. Богиня, М.Й. Малік, Е.М. Лібанова, Н.І. Єсінова, А.Д. Чікуркова, П.Ю. Буряк, О.А. Грішнова, Д.П. Даманчук, І.Р. Журавльова, Й.С. Завадський, В.В. Юрчишин. Разом з цим, сучасні аспекти формування трудового потенціалу та підвищення ефективності його використання залишаються недостатньо досліджуваною. В умовах панування негативних тенденцій, які проявляються в беззупинному скороченні чисельності зайнятих, в напруженій ситуації на ринку праці та погіршенні соціальних умов і відсутності системи мотивації праці, вкрай актуальними є розробка теоретичних, методичних та практичних аспектів формування трудового потенціалу.

Метою дослідження є вивчення особливостей формування та розробка основних напрямків підвищення ефективності використання трудового потенціалу аграрних підприємств. Головні завдання для досягнення даної мети полягали у:

- розкритті теоретичних основ формування та використання трудового потенціалу в АПК;
- уточненні змісту понять “трудоий потенціал” та “трудоі ресурси”;
- проведенні всебічного аналізу впливу різноманітних факторів на продуктивність праці;
- здійсненні оцінки рівня забезпеченості трудовими ресурсами аграрних підприємств району та їх використання;
- здійсненні прогнозування показників економіч-

них кінцевих результатів з урахуванням пропозицій щодо вдосконалення формування трудового і виробничого потенціалу аграрних підприємств.

Об’єктом дослідження є процес формування та використання трудового потенціалу аграрних підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних основ формування та практичних аспектів використання трудового потенціалу аграрних підприємств.

Оснoву інформаційної бази дослідження склали законодавчі та нормативні акти України, офіційні матеріали райдержадміністрації Татарбунарського району Одеської області, офіційні матеріали Головного управління агропромислового розвитку райдержадміністрації Татарбунарського району Одеської області, офіційні матеріали центрального статистичного управління Татарбунарського району Одеської області (форма № 1-ПВ “Звіт з праці”, форма № 3-ПВ “Звіт про використання робочого часу”, форма № 6-ПВ “Про кількість працівників, їхній якісний склад та професійне навчання”), річні звіти за 2006-2008 роки аграрних підприємств Татарбунарського району Одеської області, літературні джерела, наукові праці за досліджуваною темою, власні спостереження.